

הוכן ע"י כולל עיני הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

מנחות דף נ"ד ע"א

מי שלש עיסתו במי פירות, מה דינה? [תד"ה אין].

כשלושה בלא מים	כשלושה גם עם מים	
לר"ב וריש לקיש	לר"ת: אין מחמיצה בכלל ונטה להחמיר: דהוי כחמץ נוקשה	מחמיצים כחמץ נוקשה ¹
לאביי והירושלמי	מחמיצים כחמץ נוקשה	מחמיצים (וחייב כרת)

האם תפוחים מועילים להחמיץ לדינים דלהלן?

לר"ב	להיות חמץ נוקשה ²	לענין שתי הלחם
לר' חנינא בן גמליאל / בן תרדיון	מחמיצים	אין מחמיצים ³
	מחמיצים	מחמיצים ⁴

להו"א (דלא כרבה), מה דין אוכל שהוא פחות משיעור כביצה ותפח, או היה בו כשיעור ונצטמק, האם עתה הוא מטמא?

לר' יוחנן	כשלא היה כביצה ותפח	כשהיה כביצה והצטמק
לריש לקיש	מטמא מדאורייתא ⁵	טהור
	מדאורייתא: טהור מדרבנן: טמא	מטמא (ואיתותב ⁶)

אליבא דרבה, מה הדין בהנ"ל?

לר' יוחנן	כשהיה כביצה וצמק	כשלא היה ותפח	כשהיה וצמק וחזר ותפח
לריש לקיש	טהור	טמא מדרבנן	טמא מדאורייתא
	טהור	טמא מדרבנן	טמא מדרבנן

¹ והיינו איסור לאו, אבל אין בו כרת.

² ונפק"מ לענין עיסה שחימצה בתפוחי תרומה - דאסורה לזרים לכו"ע, [ובתד"ה תפוח, הביאו מהירושלמי שר' יוסי מתיר].

³ עיי לעיל דף נג,א בתד"ה אלא, שכתבו בסוף דבריהם לצדד, דשמא אפ"י לרבנן לא אמרו כן אלא לכתחילה [שלא יחמיץ בתפוחים] אבל בדיעבד מחמיצים.

⁴ עיי בתוסי' שם, שהסתפקו בדעתו האם ס"ל שתפוחים מחמיצים להיות חמץ גמור, או שלגבי חימוץ מנחות מספיק שיהיה חמץ נוקשה.

⁵ כן משמע מזה שהקשתה הגמ' מפיגול ונותר [שאם תפח ועמד על כביצה יש בו פיגול ונותר] דוקא על ר"ל, ש"מ שלר' יוחנן אינו קשה דס"ל שבתפח דינו כביצה מדאורייתא - ולכך חייב כרת בפיגול. אמנם לרבה במסקנא ס"ל שלכו"ע הוי רק דרבנן בתפח. [אלא שבשטמ"ק אות ה' כתב שמ"ש רבה שזה דרבנן הוא אליבא דר"ל, אבל לר"י הוא מדאורייתא. אולם לא משמע כן מהסוגיא ומרש"י].

⁶ ודחתה הגמ' הו"א זו, משום דלהלדיא אמרינן גבי בשר זקנה שהיה בו כשיעור וכווץ לפחות מכשיעור שטהור.

הוכן ע"י כולל עיין הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

מנחות דף נ"ד ע"ב

האם אפשר לעשות מעשר מתאנים על גרוגרות⁷ באופנים דלהלן?

כשתורם במדה - נפח ⁸	כשתורם במנין	למ"ד לכמות שהיו (ר"ל)
אי אפשר	אפשר ⁹	
אי אפשר	אי אפשר	למ"ד כמות שהן (ר"י)

האם אפשר לעשות מעשר מגרוגרות על תאנים באופנים דלהלן?

כשתורם במדה - נפח	כשתורם במנין - לתנא קמא ¹⁰	למ"ד לכמות שהיו (ר"ל)
אי אפשר	אי אפשר	
אפשר ¹¹	אי אפשר	למ"ד כמות שהן (ר"י)

האם תרומות ומעשרות ניתנות באומד או במדידה (- מדה, משקל ומנין)? [תד"ה ניטלת].

מעשרות ¹²	תרומת מעשר	תרומה גדולה	לרש"י
במדידה	לחכמים: במדידה ולא מועיל אומד לאבא אלעזר ב"ג: ניטלת גם באומד	עדיף במדידה, ומועיל באומד ¹³	
במדידה ¹⁵	לחכמים: במדידה ולא מועיל אומד לאבא אלעזר ב"ג: מצוה באומד ¹⁴	עדיף באומד, ומועיל בדיעבד מדידה	לתוס'

⁷ הנה תאנים הם לחים ושמנים, ואילו הגרוגרות הם יבשות וצמוקות. והתאנים חשובות מין יותר יפה, אולם הגרוגרות מתקיימות יותר, ולקמן בדף נ"ה ע"א מבואר באיזה אופנים מותר לתרום ובאיזה לא.

⁸ והטעם שבנפח לא תורמין תאנים על גרוגרות, הוא משום שהוא ממעט במעשרות. היות שאם יתן עשירית מהנפח של הגרוגרות בתאנים, נמצא שנתן הרבה פחות מעשירית ממספר הגרוגרות. ולדוגמא, אם היו לו ק' גרוגרות שצריך לתת י' גרוגרות למעשר וישאר לו צ' חולין, אם במקום י' גרוגרות יתן כמדתם י' תאנים [על צ' גרוגרות] הלא לא יתן אלא חמש תאנים [שהם עולים למדת עשר גרוגרות] - ונמצא ממעט במדת המעשר.

⁹ ולא חשוב מרבה במעשרות, דאף שכשנותן י' תאנים על צ' גרוגרות והוא מרבה במעשרות לגבי מדה [ר"ל] דהא במדה לא היה צריך לתת אלא חצי ממספר התאנים שנתן, מ"מ כיון שדנים לגרוגרות כמו שהיו - שהיו גם הם תאנים לחים - שפיר תרם ולא הוי מרבה. אלא למ"ד כמות שהן עכשיו א"א, דהרי הוא מרבה במדה.

¹⁰ באופן זה לתנא קמאי אי אפשר לתרום, היום שהוא ממעט במעשר כלפי נפח, דאם נמדוד הנפח של צ' תאנים יעלה לט' קבין, ואם נמדוד את הגרוגרות שנתן במעשר [שהיה צריך שיעלו לקב], לא יעלו אלא לחצי קב. אמנם ר' אלעזר ב"ר יוסי ס"ל דתורמים גרוגרות על תאנים במנין, דס"ל לכמות שהיו משערים וחושבים אותם כמו תאנים, ואינו ממעט במעשר לשיטתו כלל.

¹¹ דנתן עשירית מהנפח, כלומר שנתן קב גרוגרות למעשר על ט' קבים של תאנים, אולם זה דוקא למ"ד שדנים להם כמות שהן עכשיו, דאם נדון לגרוגרות לכמות שהיו - נמצא מרבה במעשרות, דהרי כשהגרוגרות האלו היו לחים הם החזיקו שני קבים.

¹² במעשר צריך לתת דוקא במדידה ולא באומד כדי שלא ירבה במעשרות (שמעשרותיו מקולקלים), או ימעט (שפירותיו מקולקלים).

¹³ כן פירש"י בד"ה באומד, וז"ל: שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד - אלא באומד יטול אחד מני.

¹⁴ כן נקטו תוס' בתחילה. אמנם אח"כ צידדו בזה, ואמרו דנראה לפרש שגם לאבא אלעזר אינו דוקא מצוה באומד, אלא ס"ל שמהני גם באומד. ובאי נמי שם אמרו להיפך, שלאבא אלעזר מצוה דוקא באומד, ולרבנן מצוה במדידה אולם אם עשה באומד מהני. [וזה שס"ל לרבנן גם בתרומת מעשר שיש חסרון של מרבה על המעשר, הוא דוקא כשמתכוין להרבות, אבל אם אומד עשירית ונותן - לא הוי מרבה].

¹⁵ אמנם סיימו התוס' שנראה שלאבא אלעזר לית ליה כלל דין ריבוי במעשרות, גם לא במעשר ראשון, ולא משכחת לה ריבוי במעשרות אלא רק במעשר עני או שני.